

Практыкаванне № 1. Пазнаёмцеся з падыходам Б. Тарашкевіча да праблемы рэфармавання правапісу, выкажыце сваё меркаванне адносна сфармульяваных аўтарам ідэй.

«Рэформа правапісу, калі мае быць праведзена, мусіць быць праведзена ў цэласці ды ў сувязі з рэформай лісьма і пераглядам граматычных формаў (морфолёгія).

Адпаведныя праекты павінны быць афрацаванымі паасобнымі адзінкамі, але праісьці праз публічнае сіта грамадзкай і навуковай крытыкі перш, чым міноць быць уведзенымі ў жыццё аўторытэтам культурных установ. Бо тутака паспех, запрауды, можа быць людзей на съмех.

Горш за тое: непавязаныя, паасобныя замены «на лепшае» могуць заграмаздзіць і загарадзіць дарогу да запрауды добрай рэформы».

(«Беларуская граматыка для школ», Вільня, 1929)

Практыкаванне № 2. Прочытаіце ўрывак з эсэ Ігната Абдзірапавіча «Адвечным шляхам» (Вільня, 1921). Зрабіце аналіз арфаграфічных асаблівасцяў тэксту.

«На беларускую справу прызывычаіліся глядзець як на нешта надта нявыразнае, нявызначанае, ня маючае ў сабе духу жывога, катэр. і можа даць беларусам права на законнае сярод іншых нароў даў існаваньне. Ў нявыразнасці беларускай культуры хоць бы бачыць духовую съмерць народу, яго няздолнасць вячнасць свой ўласны ідэал. Фармальна мы павінны згадацца, што ў нас неакрэслена культура, што ў нас смутны гістарычныя шляхі, але ў гэтым ня можна бачыць духовай беднасці нашага народу, яго няздолнасці ўласным крокам ісці да вытварэнья ўласных формаў жыцця, – не, жыццёвия акаличнасці даводзяць аб іншым, што навет меней здольныя, меней сільныя народы вытварылі культурна-вызначанае жыццё.

Калі беларускі народ не стварыў выразнай культуры, дык гэта дзеля таго, што ў гістарычнай спадчыне яго была вялікая трагэддыя народнага духу, якую перажыць выпала толькі двум тром эўрапейскім народам: Беларусь ад X веку і да гэтай пары фактычна зьяўляеца полем змаганьня двух кірункаў эўрапейскай, пеўна арыйскай, культуры – заходняга і ўсходняга. Граніца абодвух упłyваў, падзяляючы славянства на дзея станы, праходзіць праз Беларусь, Ўкраіну і хаваеца ў Балгаскіх краёх».

Практыкаванне № 3. Прачытайце ўрывак з гадзурніка П. Юргелевіча «Курс сучаснай беларускай мовы з гістарычнымі каментарамі» (Мн., 1974). Ці можна пагадзіцца з ацэнкамі і пропановамі лінгвіста?

«У выніку рэформы правапісу 1933 г. беларуская літаратурная мова вызвалілася ад вузлавых лектных і архаічных форм, што зрабіла яе больш бліжай і зразумелай народу <...>.

Аднак яна была праведзена не зусім паслядоўна.

Так, суфіксы *-ск-*, *ств-* пасля гука *đ* пісаліся паводле марфалагічнага прынцыпу, *грамада* – *грамадскі* – *грамадства*, а напісанне тых жа суфіксаў пасля гука *t* заставалася фанетычнае: *брат* – *брáт, кі* – *брацтва*. А гэта з'яви аднаго і таго ж парадку <...>. Відавочна, гэтая з'ява патрабуе унифікацыі, г. зн. адноўліванай перадачы яе і на пісьме.

Другім прыкладам непаслядоўнасці ў правядзенні марфалагічнага прынцыпу пісьма можа служыць ужыванне ў у пачатку слоў і змяненне прыназоўніка у на ў, калі папярэдніе слова канчаеца на галосны гук: *была ў брата, добры ўнук,* у той час як злучнік *i* і *i* ў пачатку слоў у аналагічным становішчы працягвалі пісацца марфалагічна: *сястра i брат, доўга iшилі*. На нашу думку, і гэта з'ява патрабуе унифікацыі, г. зн. напісання у складовага ў пачатку слоў і прыназоўніка у незалежна ад таго, на які гук канчаеца папярэдніе слова: *была у брата, добры унук*.